

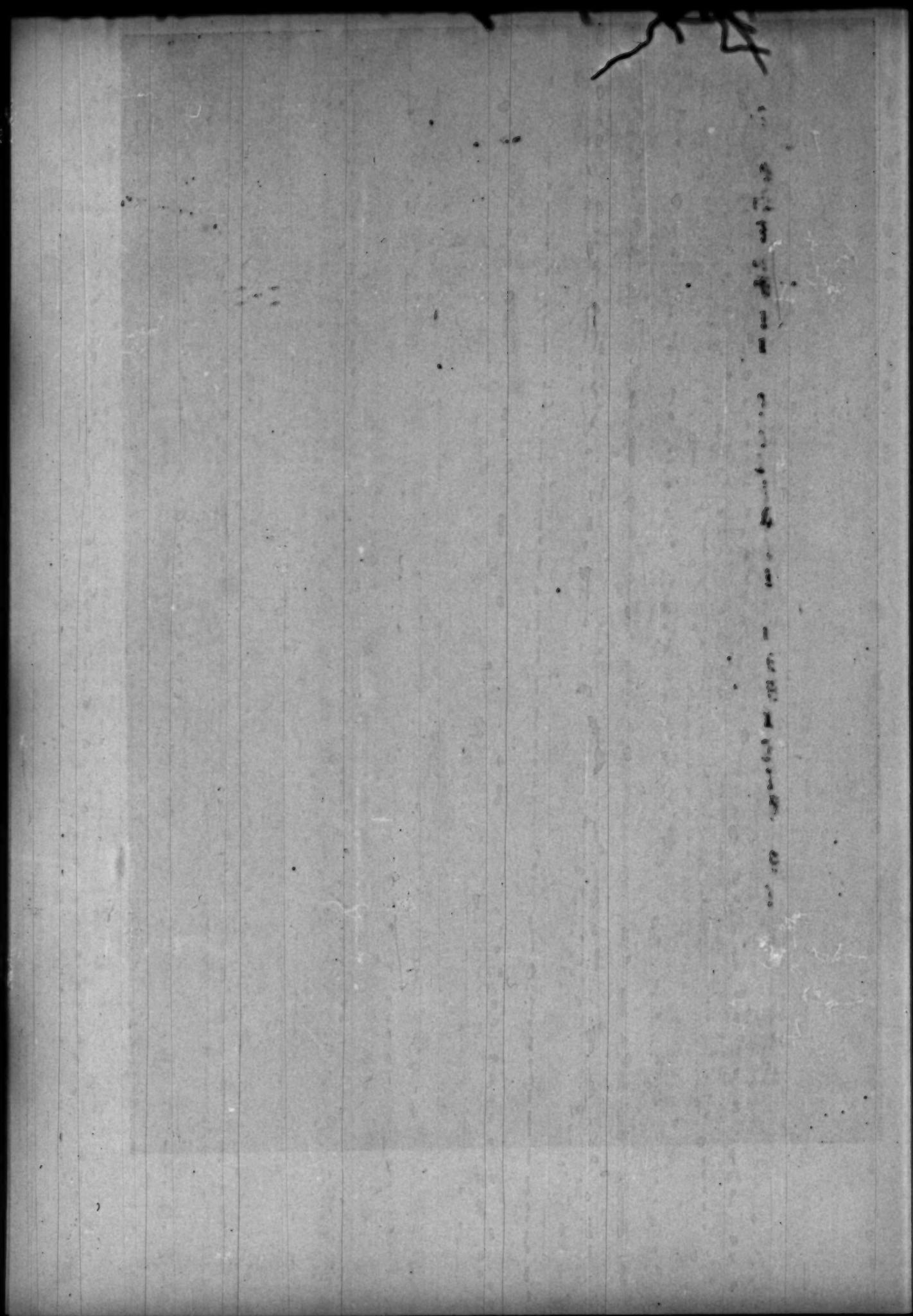
W. Herbst.
1774.

C Elegantiarum viginti precepta ad
perpulcas conficiendas epistolas

4. p. 129. W. 128

PLATE 128 5933

Precepta Elegantiacū
viginti Incipiunt

Ad cōsiderandas elegāter ep̄stolas/ pauca sc̄itu dignissima: ex clarissi-
moꝝ oratoꝝ p̄ceptis electa/ tibi
incimōde summoꝝ opere sunt cōmē-
banda que si frequenti v̄su/sum-
magꝝ attentione p̄acticanda ani-
mā aduertēris/ nō paꝝ fructus in dicendo & scribēdo
ḡssequeris: N̄i scribere ep̄stolas: & eleganter loqui
etibus rebꝝ cōparātur: sc̄z Acte: imitatione: & exer-
citatione. Id est v̄su. Ies consūlit in regulis grāma-
tice: & in p̄ceptis elegantiaꝝ atq; rhetorice. Ideo
post tudes grāmatice regulas h̄c legantur p̄cepta
Imitatio vero consūlit in assidua & attenta auditio-
ne atq; lectione doctoꝝ ac eloquentium v̄tōrum
Audiendo nāq; & legendo electas sententias doctissi-
moꝝ eloquentia cōparatur. testante Augustino di-
cente. Ad comparandā eloquentiā magis p̄dest: si
quis eloquētes audiāt & diligenter legat: q̄ si circa
artis p̄cepta se occupet. Exercitatio cōsūlit in con-
tinuo v̄su & consuetudine dicendi & scribendi. In
omni nāq; disciplina infirma est artis & regulacū
p̄ceptio sine summo illarum v̄su & exercitatione.
Nulla enim res tantū ad eleganter dicendū p̄ficit
quantū c̄rebꝝ scriptio

C Precepta

CPrimum preceptum est de adiectuio & substantiis
uo cuius sunt quinq^u puncta. Primum est. Adiectuus
venuste precedit suum substantiuum.

Exemplum

Optima virtus   Divinum ingenium
Tua dignitas   Excellens prauitas

CSecundum inter adiectuum & substantiuum pulche
ponitur genitius. **E**xemplum

Magna prauorum hominum malitia regnat
Preclarorum studiosorum ingenia laudantur. Marios
multiformesq^{ue} planetarum effectus q^{ue} sunt in ipsis in
ferioribus: videamus.

CTerterum inter adiectuum & substantiuum elegans
ter ponitur relatum cū suo verbo per modū parē
thesis. Est autē parenthesis elegans interpolatio
sententie qua remota sermo manet integer.

Exemplum

Honesta est (que a paucis colitur: philosophia
Utilis est (quā pleriq^{ue} cupiunt) pecunia
Video paratas quas horreō guerras.

CQuartum inter adiectuum & substantiuum que
nusse ponitur prepositio cum suo casuali.

Exemplum

Maximam in re publica diligentiam habeo
Summū in rhetorica studium facito.
maximas pro beneficiis receptis gratiarum actiones agito.

Elegantiarum

Cuartū punctū inter adiectiuū & substantiuū
qñqz nomen/qñqz verbum/qñqz alia pars collocač

De nomine exemplū

Sumimā quidē maria leticiā iānsificatione recepit
De verbo **M**ulta legisti doctorz volumina.
De adverbio **Q**uod in vīz tandem peritissimū cūasisti.
Et caueas ne adiectiuū nūniū elonget a suo substantiō
tuo/quia hoc vicio nō caret.

Secundū p̄ceptū est de relativo & aſcedente.
Cuius sunt duo puncta **R**elatiū cū suo verbo
pulcre i p̄incipio sermonis locat & antecedenti suo
p̄eponit. **E**xemplum.

Mna iam p̄idem optauī poeticā studio facultatez.
Quē maxima cū diligētia scripsi dglū/ tibi gcedo

Quas habeo tecū amicicias/ inulti laudāt

Oratores p elegātia id vſurpant/ vt aſis cū suo
relativo gcozdet: s; cū verbo vel adiectivo discordet

Exemplum

Quas mihi dedisti litteras fuere suauissime. quod
alii sic. **D**edisti mihi litteras que fuerūt suauissime

Quas tecū peperi amicicias mihi fuere gratissime

Virgil. **V**erbē quā statuo vēstra ē subducite naues

Teren. **V**t placetē populo quas fecisset fabulas

Scrip̄ta. **S**ermonē quē vos audistis nō ē meus

Tertiū p̄ceptū est de ſuppoſito verbo & obliquo
Cuius ſunt quattuo; puncta.

Præcepta

Confecta oratio grāmatica trībus g̃at partib⁹
sc̃ supposito verbo & obliquo. **C**ue partes mox
orator⁹ sic ordinantur. Obliquus in principio, sup-
positū in medio, verbum in fine venustè locetur.

Exemplum

Pulsantibus & p̃seuerantibus ianua aperit.
Carthaginem Scipio aſtricanus deluit.
Plurib⁹ reb⁹ ad regendā rēpublicā politic⁹ indiget.
CSecundū punctū. Omnis obliqu⁹ eleganter suo
regenti p̃repouit, iſtud est magis vniuersale. Et per
iſtud p̃ceptū g̃tūs frequentissime p̃cedit ſuū regens.
Ita dūs & ceteri obliq. vt; in ſequentib⁹ exemplis.

De Genitivo

Judicis est ſeimp in cauſis ver⁹ ſequi
Patroni est nōnumq; ſequi veriſimile.
Regū ppfōꝝ & nationū ſenat⁹ poꝝ erat & refugit.
Item. Noctis tempoꝝ venit: amici cauſa

De Datiuo

Ditis parentibus & magiſtris nō reddit equiuolēs.
Meis ad te ſcriptis litteris accurate respondiſti

De Accusatiuo

Patrē ſeqꝝ ſua ples. Degeneres aſtimoꝝ arguit
De ablativo **C**a ratione ad ſcientiaꝝ ſtudiū
acceſſumus: vt bonaꝝ artiū virtutem g̃ſequamur.
Cterciū punctū: Inter ſuppositū & verbuꝝ ſepe
ſepiſus omnes obliqui vel plures mediant p̃onate.

Exemplum

Elegantiarum.

Cesar magis satyria exhortando milites: q̄ fortitudine monarchiam imperii adept⁹ est. **T**eren. Hic p̄ tuae gloriæ suetudis cā hui⁹ morte fext q̄ familiæ. **E**go hoīes magis virtutib⁹ p̄ditos sumo p̄e diligo. **Q**uartū punctū. Inter suppositū & suū verbū elegantissime ponit relatiū cū suo verbo p̄ modū parenthesis.

Exemplum.

Sapientia (que a plerisq; contēnitur) est om̄i auto p̄ciosior. Amicitia tua (quā multis officiis pateſe cisti) facit vt omnia inter nos debent esse cōmunita. **C**icero qui in dicendi facultate tanq̄ Solis iubat effulſit: archipoete reddidit hereditatē: milioni vīta donauit: & Cesaris antīnu lībi consiliauit

Item Terentius

Virtus tua vel vicinitas quod ego in p̄pinq̄a p̄te amicitie puto facit vt te familiariter monēā.

Virgilius. **A**st ego qui diuī incedo regina tuisq; & soror & coniunx vna cū gente tot ānos bella gero

Quartū p̄ceptū est de mutanda oratione vntus modi in aliū.

Orationem ex verbo finiti modi: q̄ vel vt p̄cedēte: mutabis eleganter in orationē ex accusatiuo & inſtituuo. hoc est. appellatū elegantissime in dicitū.

Appellatum est oratio suppositi & appositi q̄ vel vt p̄cedente.

Exemplum.

Co filii parentibus obediant est laudabile

a tit

Cōcepta

Item dictū est infinitū cū accusatino ante se: ut filios obedire parentibus ē laudabile.

Simplici grammaticis dicit

Sciō q̄ deus iam punit damnatos.

Audiui q̄ tu scripsisti litteras.

Accepi q̄ dux debellabit regem

Hoc orato; dicit elegantius.

Sciō deum iam punit damnatos.

Audiui te litteras scripsisse

Accepi ducem debellatum ire regem

Vel debellatum esse regem

Et debet sic seruari ut in hac mutatōe nō varie tur tempus: sed presens indicatiū vel optatiū inveniatur in presens in initiu; preteritum in p̄teritum: futurū in futurū. Item ut actiuum in actiuum. et passiuum in passiuum.

De actiuo

Terentius **M**ecum natum cumo; est amarclo; et huius cumo; est q̄ meus natus amat.

Chremes venit clamitans indignū facinus compertisse se pamphilum p̄o vroze habere hanc. In qua oratione sunt duo dicta: et valeat istam. Chremes venit clamitans q̄ ipse compertit indignū facinus: q̄ pamphilus p̄o vroze habere hanc. Itē exemplū de futuro Timeo petrum lingua sua p̄aua famaz meā labefactum ire. id est q̄ labe faciat.

De passiuo.

Clegantiarum

Terenti⁹. Qui postq⁹ audierat filio suo nō datum
iti vrozē loco hui⁹ q⁹ vrozē nō dabitur filio suo.

CNota q⁹ eadē sentētia exprimit tam in actiōo q⁹
in passiōo p futur⁹ indicati⁹: p futur⁹ infiniti⁹. &
p futur⁹ p̄cipi⁹. **E**xemplū **A**udiui q⁹ rex fran
cie inuadet flandriā. **A**udiui regē frācie inuasū ire
flandriā. **A**udiui regē francie inuasuz flandriam.
Ita quoq⁹ eadē sentētia exprimit p p̄sens indicati⁹
ut: p p̄sens infiniti⁹ & p p̄sens p̄cipi⁹. **E**: ita p
pteritū licet hoc varie in p̄cipi⁹. **E**t sicut posis
tum est exemplum in actiōo ita in passiōo: diligēs
precepto; p varia p̄acticabit exempla.

CQuintū p̄ceptu⁹ est depositi⁹ modi p modo
futur⁹ cōiuncti⁹ pulcre quando p̄o futuro ponit
tur: ita quoq⁹ p̄teritū cōiuncti⁹ p̄ p̄terito indicati⁹
ut: & ita de p̄fici.

Exemplum

De futuro. **S**emp ego p̄uidebo ne tuā offendero
amiciciā id est p̄uidebo ne offendā. **D**e p̄terito.
Dixerim p̄o dixi repetitur **D**e p̄senti
Velim p̄o volo ponit. Itē negligentē cū feceris
p̄ facies. Itē mox tibi gessero p̄ gerā. Itē si fas
mam meā defendeſis ego te amauero p̄o amabo.

Terentius.

Re lachryma crede inq⁹ mihi: aut consolando aut
consilio aut re mea iuero p̄o iuuabo.

Præcepta

Item si pergis abiero p̄o abibo. **P**resens infinitus
ut reperitur plerique apud poetas & oratores ponit
p̄o p̄eterito imperfecto indicatiū: quod magis no-
bis mirandum & imitandum sentio.

Vergilius.

Nos pauci t̄repidare metu crines & flagrantes ex-
cutere & sacros extinguiere frontibus ignes: p̄ nos
t̄repidabamus nos excutiebamus & extinguebam⁹
ignes. **T**erentius.

Inuidere omnes mihi: mordere clanculus: ego flo-
ripendere. **P**ro omnes inuidebat mihi & mordebat
& ego floripendebam. **S**allustius.

Reges populiq; finitimi bello cōptare pueri exani-
mes auxilio esse. **P**ro reges cōptabant & pauci erāt
Similes orationes tu q̄plurimas cōperies: sed ne
quaq; in v̄sum tuum ducas. **N**on enim congrue di-
citur quando ego scribere petrus ludere: p̄o quan-
do scribēbam petrus ludebat.

Certum præceptum est de q̄.
Magnopere aduertendū est ut a nostris colloquiis
hanc coniunctionem q̄ abicitamus.

Grammaticus dicit inepte

Moneo q̄ tu scutum debitum mihi soluas. Rogo
q̄ tu mecum p̄andeas. Volo q̄ filius meus obedit
at magistro. **O**rator dicit eleganter
Moneo tu scutū mihi debitū soluas; vel te soluere.

Elegantiarum

Rogo tu mecum p^randeas vel te mecum p^randere
Volo filius me⁹ obediat magistro vel obedi re ma-
gistro.

Terentius.

Sed pater adest: caue te tristis esse sentiat. Si me
metuis mores caue in te esse sentia; istos: p^ro ne in-
te sentiam. *Hic nota q^{uod} ista quattuor, verba ca-
ueo. vereo. timeo. metuo. idem significant cu^z ne
et sine ne.*

Exemplum.

Caue pater te tristis vel ne te tristis esse sentiat id^e
sunt. Ita quoq^{ue} vereo; pater mihi pecunias mittat
et vereo; ne pater mihi pecunias mittat.

Chapt^m viii p^rcept^m ē de ablatiis absolute positis

Mota q^{uod} ablatiis absoluti positi in designatione
consequētie: cū oratiōes plurimū delucidāt. tum & cū
venustate sermonis b^revitatem afferūt. Cū dū quan-
do quin si nisi quia donec quāuis nunquā. & pauca
similia creberrime post se requirunt orationē cōiun-
ctiūā quā alia oratio coniunctiva sequitur. interdū
vero indicatiua vel imperatiua eiusdem tēporis.

De p^resenti

*Virgili⁹. Dū fata sināt. viuīte leti. Teren. Dūm ī
dubio ē animus paulo momēto huc & illuc pellitur*

De p^retrito

*Si thomano imperio carthago ter non rebellasset
penitus deleta non fuisset. Si celum rueret nulla
festuca maneret.*

Accepta

A de futuro.

Qam ego vero dies fatatas moriar. Teren. Si sensero te quod fallacie conari in pristinum te dedam.

Connis oratio coniunctiva vel indicativa: procedet aliquia ista ex dictione: cum quod si quia ac. pulcre mutatur in duos ablativos absolute positos: quorum unus sit nominalis: alter vero participialis ac.

Chic seruandum est quod activa oratio mutetur in participia sua presentis temporis. Et passiva oratio in participia praeteriti temporis: quod participium trahitur ad omnem differentiam temporis secundum exigentiam verbi adiunetur. Et ideo talis ablativus in resolutione mutabitur in illud tempus cuius est verbum adiunctum

Exemplum.

Facerem hoc patre scribente. scilicet si pater scriberet. fecisset hoc patre scribente. scilicet si pater scripisset. **F**aciā hoc patre scribēte. scilicet pē scribit vel scripsit. **P**articipia enim significat cum tempore limitabiliter. ut **S**tudēs p̄ficio: studēs p̄feci: studēs p̄ficiā. **P**rimū studēs est p̄ficiā temporis secundū p̄teriti: tertium futuri

Exemplum precepti. Grammaticus dicit.

Quando rhoma florebat et Scipio aſſicanus regnabat tunc res publica bene gubernabatur et Catthago penitus delebatur. Postquam plurimū pueri anni et pompeius cum Julio dissensisset summa ciuitatis discordia regnare cecipit.

*Participio
praeteriti temporis*

Elegantiarum

Quando vero bellū parabat & pompeius vincebat
tur Julius cesar monarchiā imperii thomati solus
adeptus est. Ille sententie magis eleganter expre-
mentur: mutando suppositū & appositum in duos
ablatiuos sic.

Orator; eleganter dicit

Rhoma florente atq; Scipione africano regnans
te: tunc respublica bene gubernabatur ac.
paucis fluentibus annis pompeio & Julio dissen-
tientibus summa ciuiliis discordia regnare cepit.

Bello vero parato & pompeio deuicto iulius cesar
monarchiā thomani imperii solus adeptus est.

Id quid gerundia supina & participia sūt inuēta
Gerundia supina & plurima sunt innenta: ut duo
vel tres vel plures actus attribuantur vni supposi-
to sine coniunctione media.

Grammaticus incepte dicit

Marcus ciceru puerulus annis poetice bacabat et
postea solutam orationem amabat: & p̄cepta dis-
cendi audissime prosequebatur.

Qui mira ingenii claritate pollebat & opa sua mul-
tos saluabat: & incredibili suavitate perorabat.
Hic sex actus vni datur suppositio qui hoc pacto ve-
nustius ordinantur. primum in participio: secundus
in verbo. tertium in gerundio ponatur. Et inter-
ponendo necno alii tres eodem modo ordinantur.

Orator; pulcre dicit.

Præcepta

Marcus Cicerus pueris 9 annis poetice vacans voluntibus annis solutam orationem amabat præcepta dicendi audissime prosequendo. Necnon in saclaritate ingenii pollens opera sua multos salvabat incredibili suavitate perornando.

C Octauum præceptum est de gerundis.

Gerundia multo venustius sine regimine ponuntur sub cōuenientia triū sicut adiectiū & substantiū.

Elegantius dicitur.

Veni paris: us studendi tuis causa: audiēde poetice gratia. vado ad scribendos libros. ad scribendas litteras: ad scribenda volumina. **Q**ui viceretur.

Veni paris: us causa avendius: gratia audiendi poetica. vado ad scribendum libros: ad scribendū litteras ac.

Ita ornatus dicitur.

Gerendo: um bello: si gratia venit princeps: **Q**uod gerendi bella gratia venit. **D**icit audiendarum fabularum locus non est ecclesia: pulchrius dicitur: **Q**uod audiendi fabulas locus non est ecclesia.

Probatur autoritate Ciceronis

Tu fac cupidus mei bibendi sis. **N**ō dicit cupidus me bibendi. Probatur autoritate scripture.

Ad currēdām viam & non ad currēdū.

Item ad dandā scientiā salutis: & nō ad dandum.

Hoc in loco perutile ē cōmemorare differētiā gerundiorū in dī do & dū. **E**t **Q**uod gerundia nullum casū

de gerundis
in. di. do. dn.

Elegantiarum

regant ante se & habet oēs casus p̄ter vocatiū sūm
gulari & pluralt; & ideo possūt cōstrui cum casib⁹ &
parte post sine regimine sub cōuenientia triū s̄ez ut
adiectiuū & substitutiū. Posita sunt exemplia de
gerundis in di. In quib⁹ clare vides cōstructione^z
eoz cū noīe substituō p̄cedente sc̄z. causa. gratia.
loc⁹. cupidus sc̄. & cū casib⁹ sequētib⁹ tanq̄ adiecti
ua cū suis substitutiis. **C**he gerundis in dū vado
ad audiendū missam: ad audiendos sermones: ad
audiēda mandata. Et elegantius dictū est p̄ vado
ad audiendū missam: ad audiendū sermones sc̄.
Ita quoq; famulus noster sūt ad emendos pisces
ad vendendas vestes. ad videnta spectacula.

Che gerundis in do. p̄o cōficiēdo sermōe: p̄ con
ficienda ep̄stola tota nocte labozauit. p̄o compo
nendis littoris totam noctē insomnē duxi. Venerab
us dictum est: p̄ p̄conficiendo sermonē: p̄ cōficien
do ep̄stolam sc̄. Ita etiā dicitur. Ex cōtinuando
in poetica labore bonū delectabile. Ex cōtinuando
diligenter mercatorē bonum v̄tile. Et ex cōtinuan
do oīniū virtutū officio: bonū honestū cōparatur
CGerundiū in dum preposita illa p̄positiōe ins
ter elegāter ponit loco p̄tertiti imperfecti cōūderit
p̄posito isto aduertib⁹ dum. **E**xemplum.

Intercenandū multas audiūt facecias. id est dum
cenare. Inter ambulandum occurrit mihi lez
pus. id est dum ambularem.

Præcepta

Cerundia in do plerūq; cū ppositione precedēt.
et: sepe sine et absolute ponuntur.

Exemplum prioris

Qui reipublice gubernationē suscipiūt facilitatem
in audiēdo humanitatē in agendo promptitudinē
in satissimā do seruare debent

Exemplum posterioris

Non autem reipublice legisperiti deficere debent:
discendo consulendo p̄suadendo & iuuādo/ quoniā
consultando quid expedit/ inquitur

Item partes audiēdo testes etaminando iusticia
amministratur.

Cerundia in dum sepissime cum est constructa
actus necessitatē important. Exemplum.

Terentius Ita res erat faciendum fuit

Item. **S**ummū in rhetorica studiū habendū est
In dei seruitio perseverandum est. i. necesse fuit ita
fieri: necesse est habere & perseverare.

Item. **C**um ea quidem ratione nati sumus vt all:
quid digniſi vito a nobis tractandū sit

Non est igit̄ nobis negligendū sed diligēter nobis
percurandū: vt officiolum semp aliquid sit agendū:
necc contra naturā est pugnandū: vix in recto ppo
lito semp perinanendū est

Conū preceptū est de supīns.

Autora supīna constructionē petunt cum verbis
significantibus motum ad locum.

Elegantiarum

Chic nota q̄ verba significantia motū ad locum
quasi indifferenter cōstruuntur cum priorū supino cū
gerūdīs in dūm: & participio futuri temporis ī rūs

lādo venatum lepōes

Ab illo refert si dicas lādo ad venandū lepōes
lādo venaturus lepōes

Irem. famulus ibit venditū oleū ad vendēdū
oleū ad vendenda vīna. & ibit venditū oleū.

C Posteriora supina & structionē petunt cū q̄busdā
adiectiūs passionēq̄ potius q̄ actionē significāt

Exempla hec sunt

Doc est facile factu. i. vt fiat.

Allud est difficile intellectu. i. vt intelligat

Hec fabula digna est auditu. i. vt audiat.

C hic accipiet &tra barbaros grāmaticos dicentes
q̄ posteriora supina & struāt̄ cum verbis significā-
tibus motū de loco. vt venio lusu. venio prānsu.

C Arguit̄ contra eos p̄ Virgilū dicentein:

Aec facilis v̄su: nec dictu effabilis v̄ll̄.

P Teren. Nū extra nosā sed nō est facile excusatu.

Aber Cullū. Difficile est dictu q̄ opere consultet ani-
mos comitas affabilitasq̄ sermonis.

Comitas
affabilitas

C decimū p̄ceptū est. q̄ adverbīū sepe n̄ fiero
immediate ante verbū locet̄ nisi sit cōparatiū vel
suplatiū: quod venustē in fine ponit̄

Exempla sunt.

b

Præcepta

Ioxit fer patris equus currebat
Studioso se iohannes laborat.

Sed mei patris equus currebat fortissime
Iohannes in poettia laborabat studiosissime
q̄ inibi diligent mādasti facere curauit studiosissime
Conuerbiūm q̄/cum positivo & suplativo nunq̄
cū cōparativō venustus ponitur. **A**Exemplum.
Cōm̄ulti hoīes & q̄plūcūm̄ in docti gravit̄ errant
in via moꝝ. Et nō q̄plūces homīs s̄ bñ cōplūces
Itē. q̄ato & q̄cūsissime rogo faciatis. & nō q̄cūs.
Conuerbiā positiva cōparativa & suplativa
locutiones nostras plurimū exornant.

Clēmpla sunt.

Caute etiā prudenter cōmodc/literaliter atq̄ magnifice in agistratu te sp̄ habuisti. Neq̄ etiā accura-
tius neq̄ vīciliꝝ vel cōmodius a te fieri potuisse q̄
actum est: q̄p̄cūtissime/rectissime atq̄ magnificen-
tissime reūpublicām gubernauit.

CUndecimū præceptū est de participiis

Participiū ponit elegant̄ loco relatiū & sui verbi
p̄ficiis p̄teriti & futuri/in recto & obliquo.

Con recto exēptū. ut in loco hūius.
Pleriq̄ de reūpublicā bene ineruerūt/q̄ si pēdiū nō
accipiūt nec accipient nec acceptūt. **E**legantiꝝ dē
Pleriq̄ de reūpublicā bene ineruerūt, nullū si pēdiū
accipientes vel accepturi

Elegantiarum

Exemplum de oblique

Copplurimos nosco scholasticos qui nihil proficiunt nec proficiunt sed tempus et impensas perdunt. **E**legancius dicit. Copplurimos nosco scholasticos nihil proficientes nec proficiueros sed et tempus et impensas perdentes.

Causa huius pcepti est quia participiū includit in se hoc relatiū qui et suū verbum. igit̄ loco illorum duorum potest et ante illud verbum et post aliud verbum collocaui.

Exemplum

Amanus. i. q̄ amat. amatur. i. q̄ amabit. amat. i. q̄ amatus eit. vel q̄ amabat. **A**manus. i. q̄ amabit.

CEx quo sequit̄ p̄ eadē sententia exprimit̄ p̄ participiū p̄ cōlenis tēpōris et verbum p̄fuit t̄pis. **I**tem similiiter p̄ participiū futuri t̄pis in r̄us: et p̄ verbūz futuri t̄pis actiū vel neutrale: ita etiam p̄ parti-
cipiū futuri temporis ī dus. et p̄ futurū passū verbī

Illā p̄ diuersa exēpla a p̄ceptoribus p̄ pueris sunt

p̄acticanda

CItem Scipio aſſricanus q̄ rhomanus consul crebat p̄fugauit hanibale qui italiā deuastauit: et liberauit rhomā que a barbaris opprimebat. In hac oratione tria sunt r̄claziūa cū suis verbis/ loco quo;ū elegātius participia ponunt̄. **H**oc pacto Scipio aſſricanus rhomanus consul creatus Hanibalem italiā deuastantein: p̄fugauit: atq̄ Rhomā a barbaris opprēsam magnifice liberauit.

Præcepta

Cuodecim^{is} est de præpositionib^{us}. Si casuale
præpositionis sit cōplexum ex adiectivo & substanti-
uo: tūc ipsa præpositio venuste ponit in medio.

Exempla sunt.

Maximas ad res iusticia conductit.

Omnatissimo in loco spaciati sumus.

Justis de causis malefici puniunt. Ita **P**robrem
qua de causa:qua de re. Præpositio nōnum^{is} suo
casuali postponit. **E**xemplū. Illud ē negotium
quo de multis in locis auditum est. Hic est quo eis
societas est mihi gratissima: ita quo cum & qui cū
pro cum quo: etiā me cū tecum nobis cū vobiscum;
etiam possunt esse aduerbia.

CItem ea tenus qua tenus hac tenus que etiam
pnt esse due dictiones. Et licet Tullius se penume-
to vta^z de et cum post sua casualia. nō tamē in aliis
præpositionibus illud inquitandum est

Propositio cū suo casuali inter adiectuum & sub-
stantiuum venuste locetur.

Exemplum vt summa in mercantili excedit
industria requiritur. vide supra in fine p^{ri}mi p^{re}ces-
pti. Inter præpositionem & suum casuale omnate
genitius (si fuerit) collocatur

Exemplum

Propter meritorū amplitudinē ego te colui. Ad re-
gis palaciū p^{ri}via^z multa disciplina me transtuli.
De p^{ri}ncipis nostri potētia multi multa loquuntur

Elegantiarum

Capitulum tertium est de interiectionib⁹.

Cū nostris sermonib⁹ aliquā leticiā vehementē aut tristiciā: aut admirationē vel indignationē aut spem aut timorē significare volum⁹: id ipsū per interiectionē aptissime faciemus. Per interiectiones mentis nostre significam⁹ affect⁹ quib⁹ terentiane comedie: aliozq; coimicoz libri pleni sunt q; in gestu voce atq; vultu recte fiant magnā vnu affectū.

Exemplum

Tullius proh: dū immortales vbi mā gentiū imus. quā tempū publicā habemus: in qua v;be viuimus. **T**erentius. proh dū atq; hominū fidē qd est si hec nō cōtumelia ē. Wah q; infelici celoz cōstellatōe na- ti sumus: si tam grauib⁹ molestius tanq; duro mar- te semp cruciati debeam⁹. Itē Terenti⁹: ducit secū vna virginē pape facie honesta. Cū vehementē ali- quē mentis cōceptū explicare cupimus: aut rē inas- gis claram & apertā demonstrare volumus p vēts ba multiplicata id efficere poterimus: ad qua rem sūlaq; synonoīna plurimū valent. **E**xplū vbi men- tis cōceptus nō dico inētis affect⁹ verbis simplicib⁹ explicat. Quoniam litteraz virtutes tales esse ḡlant: vt totus mundus ex ipsis gubernet: te hōztoz atq; rogo vt ad eas tibi cōparādas cures: vt virū exīpis te p̄stantissimū reddas: hec sūla sic ex verbis cuius vehelementis multiplicari potest. **N**īn litteratū vir-

Concepta

tutes tales esse cōstant & in oīm potentissimōī fac
ma sc̄mp extiterūt vt ex ipsis vniuersis terraī oī-
bis gubernēt exōnēt adiutuēt & cōseruēt nō solum
te plurimū hōrtoī atq; inonco: v̄cūetā p̄ summa
nolite familiaritatis cōiunctōe ināmōpe te rōgo
oīo & obsecro: vt p̄ ipsis litterāī oīnamētis cumus
latissime tibi cōparandus tantope cutes labores in
sudes inuigiles atq; incumbas: vt virtūz ex ip̄s te
reddas p̄bantissimū.

CAliud exemplum. Post deū nostrū omnīpos-
tentē & parentes qui me genuerūt neminem habeo
quem magis te diligam: magis exoluā: magis ob-
seruē: neq; maiori q̄ te beniūolentia cōplectat.

CQuartūdecimū ē de atxesi. Cū per noīa aut
verba multiplicata nostrā orationē locupletare vo-
lumus id sūme obseruandū est: q̄ oratio sc̄mp cō-
scat & augeat: & quod sequitur maioriū vñū & effi-
caciōrem habeat q̄ quod precedat.

Exemplum. Terentius in andria. Ideo ne
me ignauū adeo ingratiū aut inhuinanū aut feraz
putes: vt neq; me cōsuetudo neq; aīno; neq; pūdoz
cōmoueat.

Terentius in cunucbo. Vergis
ne scelestā meū p̄cplere loq. Quid agis benefica:
quid aīs sacrilega. **I**liud exemplū. Cū iūltū
eā ipsam aptissime cōstare videām⁹ ex qua oppida
ciuitates: puīcie: nationes: regna & imperia guz

Elegantiarum

vernant; cōscruant et amplificantur. **O**mniem igitur cogitationem diligentiam fortunas nostras atque nosipios totas libenter exponere debemus ut ea ipsa iuris equitas diligenter excolatur. **I**cē hic in loco precedentis p̄cepti exempla applicari possunt ubi per auxilium diuītut. **R**ogo ōro et obsecro. **I**tem gubernetur exornetur adiuvetur et consecetur. **I**cē q̄ magis te diligā excolā obseruem ac.

Quintuī decimum est de comparatiis et superlatiis. **I**nter comparatiū et superlatiū hoc interest: quando comparatiū cum genitivo plurali iungimus ipsū solum inter duo locum habet: superlatiū vero inter plura.

Exemplum

Manū mearū fortior est dextra in comparatiō et non fortissima in superlatiō: ita quoque oculū cum meozū acutior est dexter et non acutissimus. **I**ta ecōtratio: dīgito, u meozū mediū est longissimus in superlatiō et nō longior comparatiō.

Ex quo infert Laurentius haec sacre scripture orationem ineptam: fides spes charitas maior; horum charitas: quod dicendum fuisse maxima hazardum vel maximum horum.

Item incepta est. Qui maior est vestrum sit vestrum mininūs: cum dīc debet. Qui maximus est vestrum ac.

Elegantiarum

Multa comparatiua recte locata nostras epistolas
efficiunt splendidiores. Exemplum.

Ut ex omnibus hominib⁹ (qui magnā tibi beniuoz
lentie cōiunctionē p̄fidentur) vnu tibi potissimum ad
optasti: qui dignitatē tua magnopere tuerēt: tuus
studiu p̄ laude tua illustranda cni extitisse constat;
vt neqz maiorem operam: neqz studiosorem curaz
neqz promptiorē diligentiam neqz ardentiorē beniuo
lentia quisqz tibi p̄fistare potuisset.

Suplatiuā ppter magnā rez resonantia ōdes
nostras reddūt splendidissimas stiluqz nostru maz
gis amplū longū & optimū. Exemplum.

Ego Caius Lelius scipione meo tā familiarissime
semp fec⁹ sum tam summopere cū dilexi vt summa
cum ipso sim familiaritate q̄uic⁹. Nec iniuria q̄m
is summū semp mihi amorem p̄fstitterit & vigilan
tissimā p̄ rebus incis diligentiā declarauerit: & am
plissimā mihi libertatis beneficentia pateficerit: vt
nullū summū hominis amantissimi & libeزالissimi
officiū p̄termisserit: neqz vllum maximū p̄ salute
mea periculū subterfugere voluerit &c. cōparatiuo
& suplatiuō nō inōmode longe & multo p̄eponūt

Exemplum

Justitia altis virtutibus multo p̄eclarior existit.
Marcus cicero p̄ ceteris longe eloquētissim⁹ euasit
Multū paucū paulū paululū tantū quantū/bñ
cū positivo sed nunqz cū comparatino cōstructione

Ab recepta

petit. Sed multo paucō modico paulo tāto/ ꝑto
cum comparatiuo & nō positiuo locentur.

Exemplum.

Demosthenes grecorū oratoꝝ facundissim⁹ modico
fuit Tullio eloquentioꝝ & non modicū.

Quanto subliuiores sumus tanto geramus nos
submissus. nō autem quantū & tantū.

Item. Huius anni scūmenta paulo carioꝝ a fuere
ꝑprecedentis. & non paulum.

Cquisq; cum suplatiuo veniste ponit: nō cū
positiuo & comparatiuo. Exemplum

Ut optimus quisq;: sapientissimus quisq;. hoc est.
vnusquisq; q; est bonus: & vnusquisq; q; est sapiens
Et nō debet dici: bonus quisq;: sapiens quisq;

Item nō debet dici. oēs optimi. & cūcti sapientissimi

Creprobat hic Laurentius Lactantius dicentem
Nam et si ita esset placidiora queꝝ animalia. Cuꝝ^{Det. in}
placidiora omnia animalia dicendū fuisse. ut & ita
duo requiriū suplatiuā: aut nominalia: aut aduer
bialia: aut alterꝝ nominalē: aut alterꝝ adverbiale.

Exemplum Tulli.

ut quisq; optime sciret grecce sciret ita esse neq;ssimū

Ut quisq; animi magnitudine maxime excellit/ ita
maxime vult omniū p̄inceps esse. Quintilianus

Quod ut longe optimū ita difficillimū

Creprobatur hic Donatus dicens

Ut quisq; miser est ita senioꝝ videret. Ibi nullū sup-

Præcepta

latiū posuit: sed 2fusione; ex positivo & cōpativo
fecit. **N**ue oratio ita emendaſt. Ut quisq; maxime
misit est ita maxime senex videt. **V**el ut quisq; ini
serimus est ita antiquissimus

Per cuius positivo & q̄ p̄o valde cum suplativo
iungi debet idemq; p̄oferis in compositione habet
Sed q̄ p̄oatum cuius positivo solo locetur.

Exemplum

Mit/p̄epulcre/p̄odocie/p̄erdiligenter. Et nō dicatur
per pulcriterne per doctissime ac. Itēz q̄p̄ulcettine
p̄doctissime **D**icit Laurentius. Si aliter penes au
tores reperiant sibi obesse nō debet: quia nō negat
aliquā aliter factū esse q̄ dicat. **S**ed q̄ dicit id fr̄equē
tissime faciliatū esse q̄dem apud doctissimos.

Decimūscertum est de positiuis
Si positiva exaugere velim⁹ addam⁹ et per ex
vel per q̄ vel in p̄mis. **E**xemplum.

Catus mihi sis & p̄iocundus vt assoles
p̄inceps nōsler pdulcis est & passabilis.

Viri p̄q̄ splendidi in p̄mis honore digni noscunt.

Negatio addicuit positivo q̄ vnuſle contraria;
significationem positivi tenens. **E**xemplum

Haud illepidō scrinone suū votum consecutus est.
id est. lepidō scrinone

Non mediocrem laudem apud senatores **T**ullius
orando natus est, i. magnā laudem

Elegantiarum.

Cecimus septimus est de propriis epithetis
Laudum titulos cuiuslibet hominum per qualitate sui sta-
tus & meriti officiis atque dignitatis assignare per pro-
pria epitheta conandum est: que res (si rite fiat) lumen
nostrum sermoni splendorem afferet

Cad istud preceptum bene obseruandum nedum in hominibus/
vez & in aliis rcb⁹ oib⁹ oportebit diligentem inspicere
& accurate considerare quod sit natura rei: que vis: que
dignitas: que ve prestatia & excellentia. quod notatis
& cognitis tunc idoneas proprias & conuenientes adicci-
uationes in posituuo comparatiuo vel superlatiuuo
addeamus illas rei substantiis

CExemplum in spiritualibus scribendu est sic
Summo pontifici. Sanctissimo ac beatissimo patri.
Cardinalibus. Reverendissimo in christo patri ac.
Epis & abbat. in posituuo. Reverendo. Venerando
Doctorib⁹ theologie. Celeberrimo viro doctori me-
ritissimo. Juratis doctribus. Spectabilissimo
pontifici iuris interpreti. Inferioribus clericis
Prudenti vel prudentissimo. discreto vel discretissi-
mo. Ita prouido vel prouidentissimo. Sapienti-
per docto. Eruditu vel eruditissimo

CExemplu in secularibus scribendu est sic.
Imperatori. Victoriosissimo & gloriolissimo cho-
manorum imperatori. diuino & semp augusto
Regi franciae Christianissimo principi. &c. Del
gratia franco regi.

C Precepta

Illiis regibus. Serenissimo inditissimo. Illustrissimo. victoriosissimo. glorioissimo Ducib' Precepta
rissimo & uluistrissimo p̄ncipi. Comiti magno.
Illustri generoso p̄potenti Baroni Generoso.
magnifico p̄potenti Militi Splendido genero-
sosq; viro. Mel strenuissimo & p̄potenti viro. si bellico
sus sit.

Exemplum. Mercatoru

Spectabili spectato fidissimo magnifico Cōsuli
bus & burgim agistris. Ornatussimo officiossimo
integerrimo grauissimo insignissimo p̄stantissimo
pcritissimo clarissimo splendidissimo p̄batissimo.
Equalibus. Dilceto vel dilectissimo carissimo si-
dissimo p̄co dialessimo facessimo amantissimo
¶ De illis diuersaz psonaz titulis habet i quodā
paruo tractatulo quē ex diuersis collectū curauit.

Aliud exemplum in laudem Ciceronis

Nā in Marco tullio cicerone lūmo & celberrimo
quidē oratore; tāta erat dicēdi vis: tāta eloqntie fa-
cultas: tāta agēdi ratio: tātcoz q̄stabat ōtonis eius
dīuitie: vt i ipso cēt acutū ingenii: graues s̄nie. In-
tentia memoria atq; gest⁹ orator⁹ vt oīa posset aio
percipere: memoria custodire: rem publicā adminis-
trare: & alia tēterā gubernare. Ergo ipse Cicero fu-
it diuina p̄udētia instruct⁹. excellēti ingenio p̄dit⁹
incredibili anumi fortitudine munit⁹. Ingenti tē-
perātia decozat⁹: maxima integritate cōditus: sin-
gulari modestia illustratus gratissima: humanis

Elegantiarum

tate p̄eposit⁹ vt sola cōplectat cōctas virtutēs
nēribus nobilitat⁹. Nō solū hōib⁹ virtutia oībus
tēbus p̄o suis naturis atq; p̄estantiis diligēter co-
gnitis adiūcere debem⁹: p̄p̄ias & condignas adic-
tiūnates. p̄s̄itūnas cōp̄atiūnas & sup̄latūnas.

Hic dicimus

Celū ingenerabile inco^rruptibile & volubile.
Clementa generabilis & corruptibilis
Ignē calidū: aētē humidū & perspicuum
Aqua frigidam: terrā siccām
Sūnē albā. Coquām nigrā. Mare saluum &c.

Hec p̄cepta inter oēs doctissimos diuinus ille
Māro accurati sime scrūauit q̄ adeo 2ferte adcoq;
copiose p̄p̄ias epithetis sua cōspersit carmina: vt
bi⁹ bezs̄iculus sit q̄ nō mellis instar illoꝝ dulcedine
roget: aut sententiā grauitate splendescat.

Ex buccoliciis Virgilii.

patula	fagus	Malum	contagium
Densa	coīlus	Saci	fontes
Puda	silēx	Opacum	frigus
Alta	cypressus	Letis	lūsūras
lentum	viburnū	alta	rupes
amara	salix	palūbes	rāuce
stipula	tenuis	tūttur	gemens
dulce	aruum		
dulces	nati	Cerui	leues
tener	agnus	pisces	nudi

C Precepta

tenuerit	fetus	poma	mitia
pinguis	victima	castaneæ	i molles
limosus	uncus	lac	præsum gæs
Ex encide Virgili dicens.			
Anterū	vastum	sagittas	celeres
venios	luctatæ	timoræ	meatum
repellentes	sonoras	mare	velutinum
Accen	celsam	inoratæ	pallidam
Accen	atram	lyncean	maculosa
Ignobile	vulgaris	apros	spumantes

CDecimooctauis precepti est exceptio a tertio precepto. **Q**uartio precepta non soli in fine verbū semp̄ habebit: verbiū signū aliquod uniuersale aut eōs paratiū aut suplatiū nō inīiale vel aduerbiāle.

Exemplū de ligno affirmatiuo.

Nue tu mihi mandasti perfici omnia.

Item mandato tuo obtemperant omnes

Exemplū de signo negatiuo

Hanc nūlī mos mihi adimic nemo

Ego callidiorum hominein vidi neminem

Exemplū de comparatiuo

Pauco tpe petr' fact' ē multis labořib' eloquētioz

Exemplū de superlatiuo

Longe aliis plato euasit doctissimus.

Ilē. que nobis pcepta sunt faciam diligentissime.

CDecimum nonum est.

Elegantiarum

In re leta verbis tristibus & in re tristis verbis letis
minime utamur. Nam eti nō patiē ut cū graus
aliquo meroze premaē. cū verbōz oblectationi va-
cate possit anim⁹. Nam igit̄ tristē verba tristia & tē
letā leta decēt. Hoc elegātissime testaē Horatius dī-
cēs. Tristia inlītū vultū verba decēt. Hoc plena
minatū. Ludentē lasciuia scuērum seria dicta.

Clūcslūm ē de clausula finali materie nostre.

In fine nēc oratib⁹ aut ep̄le ponendū ē aliquid
quod auditib⁹ rem gratā officiat. coūqz anlos
vehemētius (ad id qd p̄cūmus) alliciat. Curādūm
ē ut ep̄stola nostra aliquo egregio dīcto claudatur
quo facto nequaq̄ vlt̄rius p̄cedatur nc gratia illa
quā bene scribendo nacti suūius perdatur.

Exemplūm. **Q**uod si sc̄eris pollicor me
soe nō modo paratū verū p̄cupidū placere. obtin-
perare. mōzqz gerere tibi si quando erit q̄ poteris
tuis votis cōplacere. **Q**uod si inearū p̄ecū gratia
efficeris. nunq̄ me inuenies facti fauorisqz īmeino
rem. **Q**uod si feceris cogita nullā rē tam arduam
quā p̄o te nō putabo leuissimā modo in aliquo in-
telligo officiū tibi inēū p̄ofutu⁹. **S**ed qd erit in
quo possim meo officio tibi placere: cognosces me et
bi reb⁹ tuis amicū ec̄: vt beniuolētia nemini tuoꝝ
cedam. **H**ec & multa similia ex ep̄stolis familia
ribus Tuiui colligi possunt.

Elegantiarum viginti p̄cepta finiunt.

